



כניסת אשת כהן מעוברת באוהל המת

שאלה

בעלי כהן ואני מעוברת, ואמרו לי באולטרא סאונד שיש לי בן
זכר, האם מותר לי להכנס לבית העלמין ביום השלישים של אבי
המנוח?

תשובה

כתב הרוקח (הלכות אבילות סי' שטו) שמותר לאשת כהן מעוברת להכנס באהל המת, ואע"פ
שאסור לגרום טומאה לכהן קטן^א, יש כאן ספק ספיקא, ספק שמא הוא נפל
ואינו ראוי לחיות^ב, ואם אינו נפל ספק אם הוא זכר או נקבה, ואם נקבה היא מותר לה
להטמא למתים, שנאמר (ויקרא כא א) "אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש
לא יטמא בעמיו", ודרשו חז"ל (קידושין לה:) "בני אהרן" ולא בנות אהרן. וכיון שיש כאן
ספק ספיקא מותר לה להכנס לאהל המת. והביאוהו הב"ח (סי' שעא סק"א) והש"ך (שם
סק"א) להלכה. ולפי זה אם ידוע לה שהולד זכר אסור לה להטמא למתים ולהכנס בבית
הקברות, כיון שהיא מטמאת את העובר שהוא כהן זכר.

והמגן אברהם (סי' שמג סק"ב) הקשה על הרוקח, מדוע צריך להגיע לספק ספיקא, הרי
העובר הוא בלוע במעי אמו וטהרה בלועה אינה מקבלת טומאה, כמבואר
במשנה (אהלות פ"ז מ"ה) שאשה שילדה תאומים ויצא הראשון מת והוציאו אותו מהבית
ואחר כך נולד השני חי, השני טהור מטומאת מת, ואע"פ שבזמן שהיה במעי אמו
נגע באחיו המת, טהרה בלועה אינה מקבלת טומאה^ג. וכן מבואר בגמרא (חולין עא):
שטהרה בלועה אינה נטמאת, והביאו ראיה לזה מהמשנה במסכת מקוואות (פ"י מ"ח)

מקור ברוך

- א.** דכתיב (ויקרא כא א) "אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו", ודרשו
חז"ל (יבמות קיד.) "אמור ואמרת" להזהיר גדולים על הקטנים, שלא לטמא אותם בידים. וכן פסקו
הרמב"ם (אבל פ"ג ה"ב) והטור והשו"ע (סי' שעג ס"א).
- ב.** ונפל אינו מקבל טומאה אפילו אחר שנולד, כמ"ש הרמב"ם (טומאת מת פ"א ה"ד) בן שמונה הרי
הוא כאבן ואינו מקבל טומאה. ע"כ. וכ"ש כשהוא במעי אמו.
- ג.** לשון המג"א (שם) בקושייתו דטומאה בלועה אינה מטמאה, אך צ"ל דטהרה בלועה אינה מיטמאה,
שהרי באשת כהן הטהרה בלועה ולא הטומאה, וכ"כ המחצית השקל שם. וכ"כ הרע"ב בביאור
המשנה באהלות (שם) שהשני אינו נטמא משום דטהרה בלועה הוא, וכן מבואר מדברי הרמב"ם
בפירוש המשנה שם. ואמנם אפשר היה לפרש את המשנה שם משום דטומאה בלועה אינה מטמאת,

שהבולע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת וחזר והקיא אותה, הרי היא טהורה כמו שהיתה בתחילה.

וכן הקשה הרדב"ז (ח"א סי' ה) על הרוקח, וכתב שמתוך פשיטות הדבר צריך לומר שהרוקח דיבר באשה שקרבו ימיה ללדת, ואם תכנס לאהל המת יש לחוש שמא תלד שם ויטמא התינוק לאחר הלידה, ואת זה התיר מטעם ספק ספיקא¹. אבל אם אין חשש שתלד שם לא צריך ספק ספיקא, ובלאו הכי מותר לה להכנס לשם כיון שהעובר הוא בלוע ואינו מקבל טומאה. וכן כתב הכנסת הגדולה (שכנה"ג סי' שעא הגה"ט אות א) שמותר לאשת כהן מעוברת להטמא למת, כיון שאין טומאה שייכת בעובר². ולפי זה אפילו אם אמרו לה באולטרא סאונד שיש לה בן זכר מותר לה להטמא, כיון שהעובר אינו מקבל טומאה.

אולם הברכי יוסף (או"ח סי' שמג סק"ד) כתב שדוחק לפרש את דברי הרוקח באשה העומדת ללדת, שמסתיימת דבריו נראה שבכל מעוברת צריך ספק ספיקא להתיר. ומה שהקשו שטהרה בלועה היא, מצא לקדוש אחד שתירץ שעובר אינו טהרה בלועה, כיון דקי"ל עובר ירך אמו, וכשאמו נטמאת גם הוא נטמא³, ולכן הוצרך הרוקח

מקור ברוך

ולפי"ז אין משם ראייה שטהרה בלועה אינה נטמאת, אך כיון דבלא"ה קי"ל בחולין (עא): ע"פ המשנה במקואות (פ"י מ"ח) דטהרה בלועה אינה נטמאת, יש לפרש את המשנה באהלות גם מטעם זה, וכמ"ש הרמב"ם והרע"ב.

ד. וע"פ זה פסק המשנה ברורה (סי' שמג סק"ג) שמותר לאשת כהן מעוברת להכנס באהל המת אפילו אם נראה שודאי תלד שם, משום ספק ספיקא. ע"ש.

ה. וז"ל הכנה"ג: ראיתי בעיר טיריא שאשת כהן מעוברת נוהרת שלא ליטמא למת מפני העובר, ויראה לי שמנהג בורות הוא, דקודם שיצא לאויר העולם לא שייך טומאה בעובר, וכן מנהג קושטא שלא להזהר בזה. ושוב ראיתי בספר הרוקח וכו'.

ו. ולפי"ז יש לפרש את המשנה באהלות משום שטומאה בלועה אינה מטמאת, או משום שמגע בית הסתרים אינו מטמא. אבל במעוברת שנכנסה לאהל המת הטומאה אינה בלועה, ואין זה מגע בית הסתרים אלא טומאת אהל, ולמ"ד עובר ירך אמו הוא נטמא עם אמו. וכ"כ האבני מילואים (סי' פב סק"א) דלמ"ד עובר ירך אמו לא הוי טהרה בלועה. והנה החלקת יואב (קבא דקשייאת קושיא מג) הקשה על הרוקח הרי עובר אינו מקבל טומאה, כדתנן בנדה (מג): תינוק בן יום אחד מיטמא בטמא מת, ומשמע שעובר אינו נטמא. וכן מבואר מדברי הגמ' שם (מד): ומיטמא בטמא מת, דכתיב (במדבר יט יח) "ועל הנפשות אשר היו שם", נפש כל דהו. ע"כ. ועובר אינו בכלל נפש כמבואר מדברי הגמ' בסנהדרין (פד): וכמ"ש בשו"ת נודע ביהודה (תניא חו"מ סי' נט). ומשנה שלימה שנינו במסכת פרה (פ"ג מ"ב) חצרות היו בירושלים בנויות על גבי סלע ותחתיהם חלול מפני קבר התהום, ומביאים נשים עוברות וילדות שם ומגדלות שם את בניהן. ע"כ. ומוכח שעובר אינו מקבל טומאה. עכ"ד. ומדבריו מתבאר טעם נוסף שעובר אינו מקבל טומאה, כיון שאינו בכלל נפש. אמנם המאירי (סוכה כא) כתב

להתיר מטעם ספק ספיקא. ולפי זה אם התברר לה באולטרא סאונד שיש לה בן זכר אסור לה להטמא.

והפרי מגדים (א"א סי' שמג סק"ב) הקשה על הרוקה, איך התיר מטעם ספק ספיקא, הרי הספק שמא נפל הוא אינו ספק שקול, שרוב הנשים יולדות ילד בריא ושלם, וספק מפילות שהוא מיעוט בלבד אינו מצטרף לספק ספיקא. ובשו"ת יביע אומר (ה"י

מקור ברוך

על המושג בפרה שעובר אינו נטמא כיון שטומאת בית הסתרים היא. ע"ש. ור"ל דהוי בלוע. ומשמע שבכלל נפש הוא רק כיון שהוא בלוע אינו מקבל טומאה. וראה בספר תורת העובר (פרק ו) שהאריך בענין זה אם עובר נקרא נפש. ומ"מ יש לומר שהמשניות בפרה ובנדה הן כמאן דאמר עובר לאו ירך אמו, וכיון שהוא נידון בפני עצמו אינו מקבל טומאה, או משום שאינו נפש או משום שהוא בלוע, אבל למ"ד עובר ירך אמו הרי הוא כאבר מאבריה ומקבל טומאה. ואת המושג בנדה אפשר לפרש אפילו למ"ד עובר ירך אמו, שתינוק בן יומו מקבל טומאה מחמת עצמו, אבל עובר אינו מקבל טומאה מחמת עצמו אלא מחמת אמו. ומ"מ נתיישבו דברי הרוקה, דק"ל כמ"ד עובר ירך אמו וכשהאם נטמאת גם העובר נטמא. ובקובץ שיעורים (ח"ב סי' מא) הקשה על הרוקה מדברי הגמ' ביבמות (סו.) דעובר במעי זרה זר הוא, וא"כ אין בו איסור טומאה כלל. וכתב דאפשר שרק למ"ד עובר ירך אמו זר הוא כאמו, אבל למ"ד לאו ירך אמו גם עובר במעי זרה כהן הוא. וכ"כ החת"ס (ח"ב סי' שנה) בפשיטות דרק למ"ד עובר ירך אמו עובר במעי זרה זר הוא. אמנם לפי משנ"ת כל דברי הרוקה הם רק למ"ד עובר ירך אמו, וא"כ קשה דלמ"ד עובר ירך אמו עובר במעי זרה זר הוא. וכתב הקובץ שיעורים די"ל שנפק"מ לענין כהנת, שעובר במעי כהנת כהן הוא, אבל באשת כהן שאינה כהנת באמת א"צ לספק ספיקא ובלא"ה מותרת להכנס באהל המת. עוד כתב הקובץ שיעורים (שם) בשם הגאון רבי זלמן ליפשיץ ז"ל מבריסק, דאע"פ שעובר במעי זרה זר הוא, כיון שאם יטמא בהיותו עובר ישאר בטומאתו גם לאחר שיוולד ויהיה כהן, אסור לגרום לו שיהיה כהן טמא גם לאחר זמן. ובשו"ת חת"ס (ח"ב סי' שנה) כתב בתחילה ליישב את דברי הרוקה משום דעובר ירך אמו, והקשה דלמ"ד עובר ירך אמו עובר במעי זרה זר הוא ואין בו איסור טומאה כלל, ואפילו אם היא כהנת כיון שכנות אהרן אינן מוזהרות על הטומאה לא חשיבא ככהן לענין זה. ע"ש. וראה עוד בשו"ת בנין ציון החדשות (סי' צו) ובשו"ת עונג יום טוב (סי' קטו). ולדברי הגר"ז ליפשיץ הג"ל נחא. ובאבני מילואים (שם) כתב דאפילו למ"ד עובר לאו ירך אמו י"ל דכשם שהאם אינה חוצצת בפני העובר לענין טבילה כדאמרינן ביבמות (עח:) שאני עובר דהיינו רביתיה, כך אינה חוצצת בפני הטומאה. ע"ש. ולפי"ז לא קשה דעובר במעי זרה זר הוא, די"ל כמ"ש החת"ס שדוקא למ"ד עובר ירך אמו זר הוא. אמנם לכאורה סברת האבני מילואים שייכת רק בטומאת אהל, דכשם שאינה חוצצת בטבילה כך אינה חוצצת בפני הטומאה, אבל מגע אמו אינו מטמא כיון שהוא לא נגע בטומאה, משא"כ למ"ד עובר ירך אמו שהוא נחשב כאבר מאבריה. ואין לומר דאע"פ שאינו ירך אמו כיון דהיינו רביתיה היא נחשבת כיד או כשומר שלו, ע"י ברמב"ם הלכות טומאת אוכלין (פ"ה ה"ב), כיון שיד ושומר בטלים לאוכל אבל האם אינה בטלה לעובר. ולפי"ז למ"ד עובר לאו ירך אמו יהיה מותר לה לגעת במת אם אינה נכנסת באהל המת. וראה בשו"ת שואל ומשיב (תניא ח"ג סי' קח) מה שכתב להשיב על האבני מילואים. והפמ"ג (א"א סי' שמג סק"ב) כתב דאפשר שהרוקה ס"ל שטהרה בלועה נטמאת מדרבנן. וצ"ע. וראה עוד בשו"ת תפילה למשה (ח"ג סי' לט אות ג) מה שכתב ליישב את דעת הרוקה.

או"ח סי' לה) תירץ שלדעת מרן השו"ע (סי' קכט סי"א) אין צריך שיהיו שני הספיקות שקולים, אלא כל שספק אחד שקול, אפילו השני אינו שקול, מותר משום ספק ספיקא¹. והטעם בזה, משום שספק ספיקא הוא כמו רוב, ואם יש ספק אחד שקול, אפילו אם הספק השני אינו שקול נעשה כאן רוב להיתר². והוא הדין כאן, אע"פ שרוב הנשים יולדות ולד בריא ושלם, הספק שמא הוא נפל מצטרף לספק שמא היא נקבה, ומשום ספק ספיקא מותר לה להכנס למקום הטומאה.

וההלכה יש לחוש לדברי הרוקח, ולכן אם נודע לה באולטרא סאונד שהולד הוא זכר תזהר לא להכנס לבית הקברות, ואפילו אם אינה עומדת ללדת. ואם אינה יודעת אם הוא זכר או נקבה מותר לה להכנס לבית הקברות.

וכפ"ז זה מעיקר הדין, אבל למעשה לא טוב שנשים ילכו לבית הקברות, וידוע מה שכתב הגר"א באגרתו: "ותשמר שלא תלך לבית הקברות כלל וכלל, ששם מתדבקים הקליפות מאד, וכל שכן בנשים, וכל הצרות באים מזה". וזכורני לפני שנים רבות בעת שעשינו סיום על ספר "ראשית חכמה" עם ראש הישיבה הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, עלינו להשתטח על קברו של בעל ה"ראשית חכמה" בחברון סמוך לקברו של רבי אליהו מני זצ"ל, ואשתו הרבנית היתה עמנו, והרב לא הסכים בשום אופן שתכנס לבית העלמין מהטעם שכתב הגר"א, והורה לה שתעמוד ליד השער, ונשארו איתה שני אברכים. ולכן למעשה טוב יותר שלא ילכו לבית העלמין כלל אפילו ביום השלישים לקרוביהם, וכל שכן בשאר ימות השנה, ויתברכו בכל טוב.



מקור ברוך

ז. ולכן פסק שם שאם נכנסו גנבים למרתף יין ולא ידוע אם נגעו בו, במקום שרגילים להצניע ממון בין החביות היין מותר משום ספק ספיקא, שמא הגנבים היו יהודים, ואם הם גויים שמא באו רק בשביל ממון ולא נגעו ביין. ואפילו אם רוב הגנבים הם גויים מותר. והש"ך (שם ס"ק כח) כתב שאם רוב הגנבים גויים אסור, דס"ל שצריך ששני הספיקות יהיו שקולים, אבל לדעת מרן א"צ שיהיו שקולים.

ח. כמ"ש הפני יהושע (כתובות ט.) דלשיטת הרשב"א בתשובה (ח"א סי' תא) שספק ספיקא הוא כמו רוב י"ל שגם ספק שאינו שקול מצטרף לספק ספיקא, כיון שבצירוף הספק הראשון יש כאן רוב, ואפי' להתוס' (שם ד"ה ואי) שכתבו דספק אונס כמאן דליתיה כיון שהוא רק מיעוט, י"ל דהיינו אליבא דרבנן דלא חיישי למיעוטא כלל, אבל למ"ד דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ה"ה בספק ספיקא אע"פ שספק אחד אינו שקול מצרפים את המיעוט לספק הראשון והו"ל רובא. ע"ש. וראה עוד בשו"ת יביע אומר (שם) שהאריך בענין זה.